

Darvas-Kozma József csíkszeredai plébánossal

KOZMA LÁSZLÓ

Msgr. Darvas-Kozma József pápai káplán, c. esperes, plébános Csíkszentsimonban született 1950. július 25-én. Középiskolai tanulmányait Gyulafehérváron a kántoriskolában, valamint a Hittudományi Főiskolán végezte. Dr. Jakab Antal püspök szentelte pappá 1977. június 19-én Gyulafehérváron. Gyergyószentmiklóson, Csíkszeredában, Nyárádtőn teljesített szolgálatot, 2001 óta a csíkszeredai Szent Kereszt felmagasztalása plébánián. Működéséhez kapcsolódik a Makovecz Imre által tervezett millenniumi új templom felépítése. Születésével kapcsolatosan édesanyja, László Anna kedves szavait idézzük: „A fiam akkor született, pontosan kendernyűvéskor, akkor a virágos kendert nyőtték július huszonötödikén. A leánynevem László Anna, s akkor született vót, a nevem napjára. S mikor hazajöttek a munkából, hát az én uramat kioktatták, hogyan köszöntsön engemet, hogy nevem napjára fiam született.”

Honnan származik családod, milyen hitet örököltél?

A családunk fő fészke Csíkszentsimon, Alcsíkban, Csík vármegyében. Az anyai és az apai részen levők mind vallásos, imádságos székely munkásemberek voltak, többnyire földművesek. Édesanyám ágán a dédanyámat özvegy Imádkozó László Gergénének nevezték, tizenhat gyermeknek adott életet, tizenkettőt fölnevelt, többek között nagyapámat, édesanyám apját. Azt mondták, bárhová ment a mezőre dolgozni, a kezében ott volt a rózsafüzér. Édesanyámat ő nevelte föl, mert a nagyanyám korán meghalt. A nagyapámat ugyanis a románok 1927–28-ban három évre behívták munkaszolgálatra, valahová Bessarábiába, ez alatt nem járhatott haza. Amikor a nagyapámat elvitték, akkor nagyanyám a harmadik gyerekkel, az édesanyám kisebbik testvérével volt várandós, a szüléskor nem volt orvos, nagyanyám a szülésben a gyermekkel együtt meghalt. Nagyapám a munkaszolgálatban erről nem tudott, a szomszédok nagyanyám nevében írták mindig a levelet nagyapámnak. Amikor jelezte, hogy leszerel és hazajön, akkor az állomásra az utca népe kiment és úgy várta a nagyapámat. Mikor kérdezgette, hol van a felesége, előállt az egyik bácsi, mondta, hogy János szomszéd, a feleséged a gyermekszüléskor meghalt, és meg akartunk kímélni téged, hát ezért én írtam a feleséged nevében a leveleket. Nagyapám tudomásul vette, többet nem nőült meg. Az édesanyja, azaz dédanyám és ő együtt laktak, a két gyermeket fölnevelték. A dédanyám 96 éves korában, Úrnapján

elindult a templomba, a hárászkendőt feltette a fejére, de a kapunál megtért. Édesanyám mondta el, hogy megkérdezte, hogy nanyóka, hát miért tért meg, miért jött vissza. — Nekem az Úr Jézus azt mondta, hogy ma nem kell menjek a templomba, mert ma hazaszólit. Letette azzal a hárászkendőt az ágyra, leült, hanyatt dőlt és meg volt halva. Ilyen volt a dédanyám, Imádkozó László Gergéné.

Édesanyám a dédnagymamától az imádságos lelkületet, valamint az emberi személy méltóságának a tiszteletét vette át és adta tovább nekünk is. Bennünk, különösen az anyaság iránt, megvolt a fogékonyság meg érzékenység, hogy nagyanyánk és a gyermeke a gyermekszülésben halt meg. A családban nagyon tudtuk mi tisztelni a várandós vagy kisgyerekes anyákat. Az apai nagyszülőknél, mint a többi székely családban, volt a vasárnapi istentisztelet, a szentmise, meg a közös imádság.

Mikor 1953-ban megszületett az öcsém, ő volt a harmadik gyermek, a családunkat nagy megpróbáltatás érte, mert édesapámat elvitték a Duna-csatornához kényszermunkára. Az öcsém még nem volt két hetes, édesanyám három gyerekkel maradt a földet megművelni. A kvótát gabonából, húsból bé kellett szolgáltatni. Ezért nagyon nehéz volt neki dolgozni, a csecsemőt bizonyos időközönként meg kellett etetni, tisztába tenni. Nagyon nehéz napjai voltak édesanyámnak, emlékszem, éjszakánként a szövőszéket, az osztóvátát mindig fölállította, s azon szőtt gyapjú dolgokat. Máskor meg pamut anyagot használt föl, asztalterítőket szőtt, ezeket időközönként bevitte Brassóba, ott értékesítette, ennek az árából teljesítette a beszolgáltatást.

Egyszer, amikor édesanyám szőtt, fölkapaszkodtam az ablak melletti padra, átellenben közel volt a vasút, ez nagyon érdekelt bennünket, így aztán az ujjamon számolgattam, hogy ez a vonat, az a vonat, és akkor egy hosszú vonat, és azzal jön haza édesapám. Édesanyám szerint addig soha nem mondtam. Ez már két hónappal azután volt, hogy édesapámat elvitték. És úgy is történt, hogy aznap egy hosszú teherszerelvény megállt, nem engedték be az állomásra, s édesapám azzal jött haza. Engem a nagyszüleim akkor össze-vissza csókolgattak, és azt mondták, hogy ebből a gyermekből proféta lesz.

Az iskoláidat hol végezted, milyen hitoktatásban részesültél?

1957-ben mentem iskolába, az első osztálytól kezdve hittanóra is jártunk, ez a templomban volt mindig, mert az iskolában nem lehetett. Elmentünk a templom sekrestyéjébe, vagy pedig a szentsimoni plébánia egyik termébe. Egy vincés nővér tartotta az oktatást, rajta kívül idős Gergely József kántortanító is foglalkozott velünk, nagy tudású, katonás ember volt. A tanulás mellett az otthoni munkákból is kivettük a részünket. Például a disznókat, juhokat, teheneket el kellett látni, a teheneket meg is kellett fejni. Ha a szülők nem jöttek haza, akkor nekünk ez volt a feladatunk a tanulás mellett. Nagyon szerettem, mikor erdőre mentünk, mert akkor édesapámmal sokat beszélhettünk.

A plébános, Barabás Márton Csátószegen lakott, onnan látta el Szentsimont is, a káplánja, Szabó Sándor pedig átköltözött Simon-

ba. Nagyon szerettük, mert a gyerekekkel külön foglalkozott, a templomkerítésben játszott velünk, kicsikkel, nagyokkal, számháborúzni ott tanultunk meg. Az októberi, májusi ájtatosságra szívesen mentünk, meg ministrálni is, és felkészített az első áldozásra, akkoriban az első osztály után már első áldozáshoz engedtek. 1955-ben jött ki Márton püspök úr a börtönből, és 1955–56-ban már bér-mált, Csíkot végiglátogatta. Akkor az első, második, harmadik osztályos gyerekek is bér-málkoztak, mert bizonytalan volt, hogy vajon lesz-e még alkalom arra, hogy a püspök szabadon járhasson-kel-hessen a hívei körében. Ez a püspök úrnak mintegy diadalútja volt, amit aztán le is tiltott az állam, és szobafogságra ítélték. Nekem az első gyónásom volt, eléggé izgultam, hát jaj Istenem, mindent vajon átgondoltam-e, minden az eszemben van-e. A nővér észrevette, azt mondta, hogy Józsika, nem kell félni, ami eszedbe jut, azt mondjad. A nővérnek ezt a gesztusát nem tudom elfelejteni, mert mindig visszacseng a fülemben, hogy itt nem kell félni, ami az eszünkbe jut, azt mondjuk el, a többit az Úristen úgyis tudja.

A tisztelendő úr, Szabó Sándor lett a falunk első plébánosa is, amikor a plébánia önállósult. Nagyon szerettük a pap bácsit, megfigyeltük, hogy nemcsak a szentmise idején van a templomban, hanem máskor is bemegy és imádkozik. És este egyedül, mikor a templomot bezárták, utána is bement és imádkozott, még a kéztartását is megjegyeztük és próbáltuk leutánozni. Aztán Szabó Sándortól az állam megvonta a működési engedélyét, meghurcolták, és egy fél-ven át nem misézhetett. 1965-ben a plébánosunkat elvitték a fekete kocsival, ekkor a szomszédos faluból jött a nyugdíjas plébános misézni, és amikor az oltárhoz ért, ennyit mondott: „Keresztények, sír-jatok.” Mindenki sírt. Én a kórusban voltam akkor fúvó-nyomó, és nagyon emlékszem, milyen megrendült volt mindenki, és éppen csak ezt kellett bemondja, mert azt a szentmisét a hívek végig sírták és zokogták. Szentsimonból aztán tizenhárman voltak a kisszemi-náriumban, ami Szabó Sándor működésének is köszönhető.

Szüleid hogyan fogad-ták, hogy a papi hiva-tást választod?

Emlékszem, amikor bejelentettem, hogy pap akarok lenni, minden-áron Fehérvárra megyek, akkor édesapám azt mondta, hogy fiam, jól gondold meg, és olyan pap légy, hogy népünkre szégyent ne hozzál. Hát én ezt igyekeztem megvalósítani. Végül sikerült, hogy felvegye-nek Gyulafehérvárra, utána tíz évet, 1967-től 77-ig Gyulafehérváron voltam, négy év gimnáziumot és hat év teológiát végeztem.

Aki kérte, azt a gyulafehérvári kántoriskolából automatikusan átvették a teológiára. Ez volt az egyház számára jóváhagyott kis-szeminárium. Az első év után egy piarista atyát, Simó Istvánt ne-vezték ki magyartanárnak, megszerettette velünk a könyveket. Nála olvasni kellett, minden magyar neves költőtől verseket kívül-ről meg kellett tanulni. Az akkori neves, de az állami tankönyvek-ben nem szereplő költőket is bemutatta. Szerettük Dsida Jenőt, megismerkedtünk a *Psalmus Hungaricusszal*. A tanár úr sokat olva-

sott föl Mécs Lászlótól meg Sík Sándortól. Sík Sándor *Székely pap* című versében visszacseng, hogy „Századok óta kullog fenekedve / Faluja körül a farkas, a medve”, hát itt a Székelyföldön ezt a szimbólumot nagyon is értettük. Az 1970–71-es tanévben tanultunk például Illyés Gyuláról, a tanárunk elmondta, hogy ő írta azt a verset, hogy *Egy mondat a zsarnokságról*, és akkor el is szavalta. Elmondotta, hogy 1957–58-ban Kolozsvárott, ha valakinél ezt a verset megtalálták, legalább tíz évet kapott. És senki a tanárunkat nem súgta be.

A zenét Gál Alajos tanította. Ő elvitt bennünket Magyarigenbe, ahol megnéztük a magyar tömegsírokat. 1849-ben Avram Iancu vezérei végig az Ompoly mentén föl Zalatnáig, az Aranyos mentén és Hunyad, Zaránd megyében mindenütt a magyarokat lemészárolták. Különösen a nagyenyedi vérengzésről följegyezték, hogy milyen kegyetlenséggel hajtották végre.

Vagy átmentünk Borberekre, gyönyörű gótikus temploma van, amelyet Hunyadi János javíttatott. A tetőzete akkor már romlásnak indult, az oldalablakon tudtunk bemenni. Hordalékkal, szeméttel a régi szentségház aljái föl volt telve. Az a benyomásom alakult ki, hogy elpusztul az a nép, amely Krisztust nem tudja a maga körében tartani és megbecsülni, csak a hit lehet a menedékünk.

A teológián volt dolgozók a Securitátéval?

1974-ben volt, hogy Márton püspök atya kiment Rómába a püspöki szinódusra. Ezt az alkalmat használta föl a Belügyminisztérium, és 1974. március 8-án kijött a teológiára. Hívtak Dr. Nemeček József rektorhoz, felmutatták, hogy ügyészségi felhatalmazásuk van, hogy a teológián bárhol kutathatnak. Bizonyos könyveket kértek, hogy vigyem föl, mutassam meg és adjam át. Ezután egy hónapon keresztül meg kellett jelenjek a gyulafehérvári Securitátén, mindig más-más ember foglalkozott velem. A leveleimet mindig elfogták, fotózták. Mikor már lehetett, kikértem az anyagomat, vagy nyolcszáz oldalt kaptam, rendszeresen figyeltek, fotóztak. Ellenőrizték, hogy a fiatalok közül kikkel tartok kapcsolatot. Nyáron beépített embereket küldtek, hogy látogassanak meg, és nézzék meg, mivel foglalkozom, mit csinálok, vagy a szomszédaimat keresték meg a helyi rendőrség részéről, hogy valamilyen hibát vagy rosszat mondjanak rólam. A kérdésük mindig ez volt, hogy régi regényeket, s a történelmi tárgyú műveket értették alatta, olvas-e és hol tartja. Érdekeltek őket például az Erdély és Magyarország történetével foglalkozó könyvek.

Nyaranta mint kispapok egymást meglátogattuk, közös programokat szerveztünk fiatalokkal. Szívesen elmentünk a Szent Anna tóhoz sátorozni két-három napra, vagy pedig a csíkszentimrei Büdösbe. Ezek azért voltak jók, mert a nagyvilág szemé elől el lehetett tűnni, legalábbis mi azt gondoltuk. Azonban ekkor is ránk álltak, titokban fényképet készítettek, utána ősszel a Belügyminisztérium szervei mindig hívtak, a képeket elének tették, tessék, itt voltak, miről beszéltek, milyen összeesküvést szöttek. Mindegyre ezt akarták ránk sütni, hogy mi történelmi revíziót akarunk, Trianont nem fogadjuk el, nacionalis-

ták vagyunk, és más nemzeteket gyűlölünk. Éppen ezért ebben az időben Ceausescu-brosúrákat vásároltam, különösen azokat a beszédeit, amikor Hargita, Kovászna vagy Maros megyében járt. Ugyanis ilyenkor érintette a románok és a magyarok együttélését, szép szövegeket mondott, s dicsérte, hogy milyen jogaink vannak. Hát, amely mondat megfelelő volt, azt kívülről megtanultam. Amikor így vallattak, utána általában össze kellett foglalni és leírni, hogy mit kérdeztek és mi volt az én álláspontom. Ilyenkor odaírtam, hogy Nikolae Ceausescu ezt és ezt mondta Csíkszeredában tett látogatásakor.

Vidéki plébánosként közeli kapcsolatba kerültél a mezőgazdasággal.

Erdélyben s országszerte a mezőgazdaság a legmélyebb ponton van, mert a tévesztéssel valahol kiölték a föld szeretetét, és különösen a földműves munka szeretetét. A föld mindig eltartotta az embert, meggazdagodni nagyon nem lehetett belőle, de élni igen. Ezért már a változás után nagyon fontosnak tartottam a földbirtok megőrzését. Mikor oda kerültem, Nyárádtőn s a hozzá tartozó tíz filiában elkezdtem a meglévő földeket mindig megművelni, sőt gyarapítani. A híveim is mellém álltak, bíztak bennem. 1994-ben Lőrincfalván a Nyárad mentén megvásároltam a kollektív gazdaság magtárát, a szénatároló és gépjavító műhelyét a hozzá tartozó területtel együtt, és ott alakítottuk ki a gazdasági egységünket. Még a kommunista diktatúra idején is volt öt hektár szántónk, és azt a híveink között kikapcelláztuk, kedvezményesen lehetett bérelni, megszántottuk és előkészítettük vetésre, általában kukoricát vetettek, mert otthon állatokat tartottak, disznót hizlaltak. Mikor a változás beállt, éltünk a törvény adta jogainkkal, az egyházi javakat visszakértem, ha nem adták, akkor törvényre mentünk. Minden egyes földparcelláért pereskedni kellett, végül sikerült 20 hektárt visszaszereznem. Mellé még vásároltam, különösen magyar hívektől, akik fölkinálták a földjeiket. A nyárádtői plébániának 45 hektár szántót vásároltam, és még 10 hektár gyümölcsöst, valamint erdőrészt is. Én 5 hektárt kaptam, és 60-at hagytam magam után. 1995-ben a szász államnál pályáztunk, megnyertem egy 81 ezer márkás támogatást mezőgazdasági gépekre. Teljesen új aratócséplőt vásároltunk. Annyira modern volt, hogy nyakkendőben lehetett a kabinban ülni, légkondis, ugyanakkor elektronikus kijelzésekkel ellátva. A szemveszteséget, egyebet pontosan kijelzett, vagy leállt, ha a gabona nedvességtartalma olyan volt. Kaszálógépet, krumpliszedő gépet, szalmaprést vásároltunk. Ezen kívül az amerikai magyarok székely alapítványánál pályáztunk, és tudtunk vásárolni egy modern traktort. A volt Kelet-Németországból két kisebb traktort hoztunk be. Végül pályázatok révén a teljes gépi felszerelésünk megvolt, még földgyalut is vásároltunk, amelynek megvoltak a tépő részei, hogy 60–70 centi mélységig föl lehetett a földet szaggatni, s rigolózni is lehetett. 1998-ban az árvíz nagyon visszavetett bennünket. Mikor 1981-ben odakerültem Nyárádtőre, én voltam az egyedüli munkakönyves alkalmazott. Mikor eljöttem, 13 munkakönyvvel alkalmazott munkásunk volt. Ebben benne van a két harangozó kántor,

a többiek pedig asztalosok, mezőgépészek, technikusok, akik a földet megművelték. 2000-ben 120 tonna búzát hagytam raktáron, 50 tonna sörárpát, és arattak 70 tonna kukoricát. Példát akartam mutatni, hogy kevesen vagyunk, de ha összefogunk, sokra vihetjük. A lelkipásztori munkához számomra a fizikai munka végzése is hozzátartozott, és hogy az egyházi javakat úgy felhasználni, hogy a családjaink is megéljenek, valamint az egyházköztség anyagi kiadásait is könnyebbítsük.

Állomáshelyeidhez egy-egy új templom építése is kapcsolódott.

Idekerülésem kezdetén az érsek atya azzal bízott meg, hogy a deszkateplom helyett templomot kell építeni. 2000-ben rendbe tettük a plébániát, 2001-ben pedig Makovecz Imre bátyámmal fölvettem a kapcsolatot, egy negyedórát kértem, két és fél óra lett belőle. Elmondtam, hogy mivel a magyar millennium éve van, szeretnénk, ha ezen a templomon a történelmünk is tükröződne. Rá két napra faxon elküldte a látványtervet. Ekkor meghirdettem a hívek felé, hogy templomot akarunk építeni, fölvettem a kapcsolatot ezzel a világhírű építésszel, s ő felajánlotta, hogy a munkájáért nem kér semmit. Az építés költségeire gyűjtést indítottunk, az építési engedély megszerzése azonban bizonyos nehézségekbe ütközött. Az engedélyező hatóság abba kötött bele, hogy ajánlana valakit, akivel terveztessünk másikat, mert ez a templom eurázsiai gondolatot közvetít. Mondtam, hát mi onnan jöttünk, ez a múltunknak is velejárója. Hiszen nyolcszögű a templom, nem kerék és nem éppen jurta, ahogyan ők látták, jelképesen idézi történelmünket. Erre, hogy minek kell tíz kereszt. Azt válaszoltam, hogy az a tíz magyar évszázadot jelképezi. Kifejezi azt, hogy egyetlen évszázadunk sem volt keresztthordozás nélkül, és hogy a jövőben is szükség lesz áldozathozatalra. Ahol a hajlékban, a jurtában a tűzhely szokott lenni, ott van az oltár. Mert a keletelt templomokban az emberek egymás arcát nem látják, csak a szentélyt, az asszisztenciát, itt pedig körbeüljük, látjuk egymást. Mi, akik együtt imádkozunk, énekelünk, Jézus tanítását hallgatjuk, meg az áldozatban részt veszünk, akkor szocializálódunk, és kint az életben, az utcán is meg a hivatalokban, a munkahelyeken is könnyebben megismerjük egymást. Tehát a nemzet ereje és az összetartozás ereje itt a Krisztus oltára körül indul el. Fönt az égre nyíló szem látható, ott, ahol régen a füst kiszállt, most a nap fénye hatol be. Kifejezi azt, hogy az Ige testté lett, és közöttünk lakozik. Az oltár Krisztust jelképezi. És azért vesszük körül az oltárt, hogy halálodat hirdetjük, Urunk, és hittel várjuk föltámadásodat, amíg el nem jössz. És fönt, a kupola körül négy angyal, a lábujjuk hegyétől a szárnyuk hegyéig öt méter negyven centi magasak, százötven kilós szobrok vörösrézből, vasszerkezetre applikálva. Nagy Ödön helyi művész munkája. A templom belsejében Imecs László szeredai művész faragásai jelzik a keresztút stációit. Az építést 2001. szeptember végén kezdtük el, sikerült a román állam támogatását megnyerni, a magyar államtól is kaptunk valamennyi segítséget. Magyarországi egyházközségek is segítettek, külön megemlítem a Budapest Szentimrevárosi plébániát, testvér egyházközségünket, a Pest megyei

önkormányzatot és Zala megyét. A nagyharangunk a Szűzanya tiszteletére van szentelve, a középső Szent István, s a harmadik Szent László tiszteletére. A „magyar szent család”, István, Imre, Gizella ábrázolása az altemplomban is megtalálható.

Mi lehet jövőnk, megmaradásunk biztosítéka?

Mindenütt, ahol magyarok élnek, értékek vannak, annál inkább, mert bennünk, magyarokban megvan annak a tudata, hogy felelősök vagyunk a múltunkért, a jelenünkért és a jövőnkért is. És mint a székely kapu üzenetében, a galambbúgos rész azt jelenti, hogy olyan személyek is tartoznak hozzánk, akik ezelőtt száz, ezer évvel vagy még régebben éltek. Mert értékeket vettek át, gyarapítottak és adtak tovább. Az elszakításkor Nagy-Magyarországot 1920. június 4-én délután itt, Erdélyben is minden templomban elharangozták. Viszont ezt a ránk kényszerített helyzetet nem mi akartuk, hanem mások sózták a nyakunkba, keserítették meg az életünket, és ezt mi soha nem tudjuk úgy elfogadni, ezért bennünk megvan az anyaország fele is az összetartozás érzése, tudata.

Édesanyám még most is őrzi nagyapám katonai képét, amikor méneshusár volt 1914–16-ban. Amit kaptak kitüntetések, a családok mindig ereklyeként őrizték. Ritka volt az a család, ahol nem volt valamilyen, a magyarság múltjára utaló emlék. Vízkeresztkor, házszenteléskor a tisztaszobában fogadtak az emberek, én minisztánsként vettem részt. A tisztaszoba volt az, ahová a papot, esetleg a vendéget beengedték, mást oda nem. Ott lehetett látni a család valamelyik katona tagját, ott volt a 13 aradi vértanú képe, alul Kossuth imája, vagy más történelmi festmény, esetleg Munkácsy-képek fotói. Ez azt jelentette, hogy Erdélyben van egy ilyen, a történelmi múlthoz kötődő erős ragaszkodás, és ezt a hagyományt mindig adták tovább. Mi, gyerekek azt tudtuk, hogy a hivatalos román történelemtanítás csúsztat, ferdít. Ha meg könyvhöz jutottunk, amit Magyarországon adtak ki, szívesen olvastuk, és azokból tájékozódunk. Él bennünk az összetartozás érzése, szeretnénk, ha az anyaországgal ez határozná meg kapcsolatainkat.

A hegyoldalon sokszor csodálhatunk meg hatalmas fenyőket, mint ha a sziklából magából nőnének ki.

A fák erősebbek, tartósabbak, ha sziklán nőnek. Mert ott, ahol víz bőviben van, a fa tud nőni, s az évgyűrűi ezért nagyobbak. Nagyobb a nedvességtartalma is, viszont nincs meg az az ereje, tömötsége, mint a sziklán nőtt, vagy éppen a száraz időszak miatt lassan fejlődő fának. A fák a szél kihívására a gyökereikkel válaszolnak, s még jobban megkapaszkodnak. Ahogy megyünk el a csikszeredai fürdő mellett, a marton látható néhány fenyő: a föld már a gyökök alól kihullt, de a fák gyökerei legalább olyan vastagok, melyekkel még kapaszkodnak, mint a fák törzse. Meg szoktuk mutatni, hogy lássátok, mennyire élni akar ez a fa, hát nekünk is a szülőföldet legalább ilyen odaadással kell szeretni és így kapaszkodunk, hogy ne veszítsük el.